

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1649 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri.....	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan.....	30
Iloxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida.....	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies.....	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges.....	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari.....	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan.....	86
Akmal Boymurodov	
Aktiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari.....	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
Условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров.....	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане.....	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari.....	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matrilsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормухматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarini korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurta qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi	227
Qurbonova Sitora Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Неъматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиева Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farhod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарлова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv moliyaning ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafuz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish.....	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	
Qoraqalpog'iston respublikasida turizmni rivojlantirishning tashkiliy va iqtisodiy salohiyatini baholash.....	335
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O'zbekiston turizm sektorida tog' turizmining ulushi.....	343
Alimov Abdvakil Komil o'g'li	
O'zbekiston respublikasida investitsiya faoliyatini moliyaviy boshqarish va bunda xorij tajribasi.....	348
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holati.....	354
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Tadbirkorlik faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirish strategiyasini tanlash va asoslash	358
Shakirova Madinaxon Gafurdjanovna	
O'zbekistonning xalqaro valyuta-moliya tashkilotlari bilan o'zaro hamkorlik aloqalarini mustahkamlash yo'nalishlari.....	362
Gulmurodova Marjona Olimjon qizi, Turg'unova Zohida Shavkat qizi, Umida Yuldasheva	
Jismoniy shaxslarning daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	367
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlari va qimmatli qog'ozlar bozori o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlar	372
Berdaliyev Javohir Jahongir o'g'li	
Farg'ona viloyati mahallalarida tadbirkorlikni va hunarmadchilikni rivojlanishi holati tahlili	379
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
Проблемы охраны окружающей среды и формирования «зеленой экономики»	389
Ёдгорова Мухайё Шухратовна, Иминова Наргиза Акрамовна	
The evolution of passenger transport in uzbekistan and its impact on economic growth.....	392
Naubetova Ziyada Niyet kizi	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urta qilish xarajatlarining hisobi.....	397
Kuliboev Azamat Shonazarovich	
Jahon sug'urta amaliyotining O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanishiga ta'siri	402
Kuvatova Dinara Anvarovna	
Milliy iqtisodiyotda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati va ta'sir mexanizmlari	406
Abdullayev Zoxid Xolxo'jayevich	
Xaridorlar bilan hisob-kitoblar auditida moliyaviy tahlil usullarini qo'llash xususiyatlari.....	411
Saginbaev Sultanbek Turdibay o'g'li, Sultamuratov Qallibek	
The function and value of commercial banks in fostering capital market growth.....	416
Isakov Janabay Yakipbaevich	
Raqamli texnologiyalarning korxonalar risk boshqaruvidagi rolini swot tahlili orqali tadqiq etishning ahamiyati	427
Tojimatov Izzatbek Ikromali o'g'li	
The state and development trends of business process auditing in joint-stock companies in uzbekistan.....	439
Utegenova Sarbinaz Turdimuratovna	
Mamlakatimizda amaldagi budjetlararo munosabatlarning tartibi hisobi, hamda uning ahamiyati	444
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li, Saydullayeva Zeboxon Shukrilla qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni boshqarishni takomillashtirish	462
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna, Li Zin Bo	
Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyotning mamlakatimizda so'nggi yillardagi oshib borayotgan ahamiyati	467
Bahodirova Mohigul	
Conceptual framework for boosting the financial and economic performance of investment projects in industrial enterprises.....	472
Sarriev Kahraman Ramatullaevich	
Bandlik va ayollar tadbirkorligi	477
Ibodullayeva M.S.	
Mamlakatimiz yalpi ichki mahsulotini ekonometrik prognozlash.....	482
A'zamov Musurmon Axmadovich, Islomov Javohir	

Eksport siyosatini tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga ta'siri	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich, Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
Aholini ish bilan ta'minlashda qishloq aholisini mehnat salohiyatidan foydalanish.....	492
Noiba Qodirova Maxmud qizi	
Yashirin iqtisodiyotni kamaytirishda rasmiy bandlik va moliyaviy munosabatlarni rivojlantirish	497
Xalimbetov Farxad Bagibekovich, Reyimberdiyev Baburbek Adilbek o'g'li	
Analysis of touristic potential and capacity of ecotourism sites	501
Abdurakhmanova Akida Faizulla kizi	
Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalarni moliyalashtirishni takomillashtirish.....	509
Salohiddinov Jaloliddin	
Infratuzilma va bozor infratuzilmasi tushunchalarining nazariy tavsifi	516
G'aniyev Botir Baxtiyorovich	
O'zbekiston va xorijiy davlatlarda aksiyadorlik jamiyatlarining qimmatli qog'ozlar orqali kapital yig'ish strategiyalari	520
Dilnozaxon Muxitdinova	
Iqtisodiy inqiroz paytida korxonalarda likvidlilikni boshqarish strategiyalari	527
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Jabborova Sevinch Xusanovna	
O'zbekistonda islomiy mikromoliyaviy xizmatlar orqali ish bilan bandlikni oshirish istiqbollari.....	532
Mamatkulov Humoyun Bobir-ugli	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management	536
Ikramova Nodira Burkxon kizi	
Aksiyadorlik korxonalari boshqaruv tizimida korporativ madaniyatni takomillashtirish	540
Umarchodjaeva Muyassarhon Ganievna, Omanova Nargiza Rustam qizi	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobi va auditini takomillashtirish.....	548
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li	
Rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiyotning real sektori korxonalariga kreditlar bo'yicha foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatishda markaziy banklarning qayta moliyalash stavkalarining rolini tahlil qilish	553
Jabbarov Eliboy, Abdullayeva Charos Abdullo qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jalik mahsulotlarini qayta ishlashda innovatsiyalarning roli va iqtisodiy samaradorligi	558
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Solohiddinov Nuriddin Sirojiddin o'g'li	
Sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish orqali chiqindilarni boshqarish muammosini bartaraf etish yo'llari	563
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li, Hamrokulov Ulug'bek Abdurahmatovich	
Korxonani samarali boshqarishni ta'minlash strategiyalari	567
D.Mutalova	
Masofaviy ta'lim platformalarining qiyosiy tahlili va funksional xususiyatlari.....	571
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Raqamli iqtisodiyotning jamiyat hayotiga ta'siri.....	577
Aripova Ziyoda Xayrullayevna, Nurmuxamedova Tursunoy Usmonovna	
Transportda turistik xizmatlarni boshqarish mexanizmini takomillashtirish.....	581
Tuychiyev Anvarjon Muxtorjonovich	
Ipak yo'lining tarixiy madaniy merosi va hunarmandchiligi: dolzarb muammolar va tadqiqot istiqbollari	584
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna	
Eksport faoliyatini rag'batlantirishda institutsional va moliyaviy mexanizmlarning roli.....	589
Umarkulov Kodirjon Maxamadaminovich	

Elektron pul evolyutsiyasi.....	595
Marpatov Mavlonxon Dadashevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida sanoat korxonalarining roli.....	600
Nasullayeva Yoqutoy Nasim qizi	
O'zbekistonda turizm marketingi va raqobatbardoshligini oshirish.....	606
Ikramova Nasiba Axmadovna	
Kambag'allikni qisqartirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	610
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li	
Jamiyatda imkoniyati cheklanganlarning bandligini ta'minlashning ijtimoiy-iqtisodiy asoslari.....	615
Tilavova Munisa Maxmudovna	
Moliyaviy matematika vositalarining O'zbekiston kredit tizimidagi qo'llanilishi.....	620
Shamsiyeva Nigora Rafiq qizi	
Ecological sustainability in tourism: regional practices and global reflections.....	626
Sayyora Safaeva	
Quy amudaryo mintaqasida turli darajadagi destinasiyalararo ixtisoslashgan klasterlarni shakllantirish asoslari va ularning o'ziga xos jihatlari.....	631
Doschanov Tangirbergen, Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich	
Fine dining restoranlarida marketing strategiyalarining shakllanishi va mijoz jalb qilishda ularning ahamiyati.....	641
Jumaniyazova Sarvinoz Mansur qizi	
Soliq to'lovchilarning majburiyatlari bajarilishini kontseptual asoslari va shartlari asoslari xususida.....	644
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
Davlat sektoridagi tashkilotlarda smetalar tuzish tartibi.....	651
Abdulaziz Norquchqorov Ziyadullayevich	
Качественное развитие рынка труда узбекистана.....	657
Мамадалиева Хафиза Холдаровна	
Kichik biznes subyektlarining aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allik darajasini pasaytirishdagi o'rni.....	664
Maxamadaliev Boburbek Baxodir o'g'li	
Устойчивое развитие esg-менеджмента: от тренда к фундаментальной стратегии выживания и процветания.....	670
Собирова Нилуфар Бекпулат кизи	
Sirdaryo viloyatida investitsion faollikni oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligi.....	676
Mamatqulova Muxlisa Komiljon qizi	
Qurilish loyihalarini moliyalashtirishning milliy va xalqaro tajribasi.....	681
Yashin Iboyev	
Xizmatlar sohasida innovatsion muhitni yaratishning dolzarb masalalari.....	687
Kamoliddin Mamatqulovich Ibodov, Jamshid Abduxaliqovich Xolboyev	
Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini boshqarishda tovar aylanmasi tahlili.....	692
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda innovatsion faoliyatning moliyaviy va boshqaruv hisobini takomillashtirish masalalari.....	698
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
Effect of processing on nutrients in tomato products.....	706
Ergasheva Muhabbat Komil kizi	
Asosiy vositalarni davomiy (uzluksiz) baholash.....	710
Kuziev Islom Nematovich, Raxmonov Xurshidbek Shavkat o'g'li	
Sun'iy intellekt: Markaziy banklarni qanday o'zgartirmoqda?.....	715
Shahboz Qozoqov Ortiqbaevich	

Kichik biznes subyektlarida tashkil etilgan baliqchilikka ixtisoslashgan xo'jaliklarning mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashdagi o'rni.....	720
Vazirov Azamat Yoqubjonovich	
Korxonalarining marketing faoliyatini strategik rivojlantirish yo'nalishlari.....	725
Isokboeva Zilola Rustam qizi	
К целям повестки 2030: анализ экономических индикаторов узбекистана	728
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
Современное состояние исследований в области использования цифровых технологий в инвестиционной деятельности	734
Ирмухамедова М.Д.	
Tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi jarayoni, uning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini tahlil qilish.....	741
Eshqobilov Ahmat Jovliyevich	
Aholi sonining o'sishi va iqtisodiy infratuzilmaga yuklanish: hududiy tahlil	745
To'rayev Nurbek Baykulovich	
O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va boshqarishning hududiy rivojlantirish strategiyasi	751
Nuraliev Temurjon Erkinjon o'g'li	
O'zbekistonning zamonaviy korxon va tashkilotlarda boshqaruv masalalari	756
Ahtamova Mohigul Erkinovna	
Davlat tashkilotlarida ichki audit tuzilmalarini tashkil etishni rivojlantirish	761
Nasimov Fazliddin Sirojevich	
Yashil moliyalashtirishda sun'iy intellekt texnologiyalarining roli: imkoniyatlar va xavflar tahlili	765
Isoqulova Munisxon Abdurasul qizi	
Критерии экологичности бренда: как измерить «зеленый» имидж?	769
Носирова Чарос	
Qishloq xo'jaligini innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish	775
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
«O'ztransgaz» AJ faoliyatini 2024–2027 yillarga prognozlashtirishda ekonometrik modellar asosida tahlil	784
Sindorov Davlatbek Abdumajid o'g'li, Murodov Sardor Nurali o'g'li	
Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga qaratilgan tibbiy profilaktik ishlar.....	791
Mahmudov Otamurod Hoshimovich, Murtazova Sh.N.	
Xizmat ko'rsatish sohasida elektron tijoratni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	795
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
O'zbekiston chakana savdosi tizimi va uning rivojlanishi.....	806
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
Milliy iqtisodiyotni tartibga solishda davlatning o'rni va maqsadi	812
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
Investitsion faoliyatni amalga oshirishning xorij tajribasi va mamlakatimizda foydalanish istiqbollari.....	816
O'tamurodova Surayyo Shokirjon qizi	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishda zamonaviy sifat menejmenti tizimining o'rni.....	822
Asadullina Nailya Ramilevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
Значение искусственного интеллекта в области педагогики на основе мультимедийных приложений	829
Бегалиев Файзали Умаралиевич	
Sog'lomlashtirish turizmida ekologik va ijtimoiy ta'sirlarning sintezi.....	832
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	

Kasbiy ta'lim tashkilotlarida o'quvchilarni raqamli kompetensiyasini baholashning metodologik asoslari.....	835
Махкамova Zuxra Tursunpulotovna	
Обзор по теме Современные системы управления возбуждение синхронных машин и перспективы их развития (Формирования законов управления).....	841
Алиев Абдор Мураткулович	
O'zbekistonda turizm va servis sohasida davlat- xususiy sheriklik mexanizmidan foydalanish istiqbollari.....	846
Мамаyusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tijorat banklarida operatsion risklarini baholash va boshqarish tizimini tashkil qilish.....	850
Јaxongir Rabbimov	
Tomorqa xo'jaliklari faoliyatini tahlil qilishda statistik modellar va metodlardan foydalanish yo'nalishlari.....	855
Turobov Sherzod Alisherovich	
Совершенствование порядка расчёта и взимания НДС в узбекистане: аналитический подход.....	860
Бисенбаев Шарьяр Куанишбай ули	
Mintaqaviy iqtisodiyotda inson kapitalini raqamli transformatsiyalash masalalari.....	864
Yusubboeva Dinora Quadrat qizi	
Sirdaryo viloyatining turizm imkoniyatlari va o'ziga xos turizm resurslari.....	875
Tursunova Gulmira Rabbonovna	
Samarqand viloyatida investitsion-innovatsion faollikni oshirish holati va investitsiyalarning tarkibiy xususiyatlari.....	883
Bektemirov Abdumalik Bektemirovich, Axrorov Abbas Aslamjon o'g'li	
Global innovatsion indekslar va o'zbekiston: rivojlanish yo'nalishlari va bosqichlari.....	889
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar.....	895
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Xabibullayeva Shirinxon Toxir qizi	
Xalqaro standartlar asosida moliyaviy instrumentlar hisobini va auditini takomillashtirish.....	902
Nuraliyev Behzod Baxtiyor o'g'li	
Внедрение и адаптация исламского банкинга в экономике узбекистана.....	906
Б.Б.Ахмаджанов, М. С.Шукруллаева, Д.Р.Сафаева	
Kichik biznesning iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi ahamiyatini baholash uslubiyoti.....	911
Ermatov Akmaljon Adxamovich	
"Neyromarketing" asosida o'zbekiston turizm brendi tahlili.....	916
Narziqulov Elbek Farxod o'g'li	
Xalqaro bozorlarda zamonaviy marketing vositalaridan foydalanish.....	922
Meliqulov Abdulhalil Norinovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularning bank aktivlariga ta'siri.....	929
Saidov Bobir Jiyanboy o'g'li, Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich	
Сущность и причины международных денежных переводов.....	936
Гимранова О. Б.	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda uzoq muddatli aktivlarning hisobi va auditini raqamli tvn texnologiyasi asosida takomillashtirish imkoniyatlari.....	941
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
Biologik aktivlarning tushunchasi: iqtisodiy mazmuni va mohiyati.....	948
Ziyayev Dilshodjon Salimjonovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda iqtisodiy siyosatning roli: zamonaviy yondashuvlar.....	953
Xodjayev Jamshid Abduxakimovich	

Аналитический обзор: Развитие корпоративного управления в государственных корпорациях Узбекистана (2015–2025).....	958
Мамараджабов Фарход Бахтиярович	
O'zbekistonda transport infratuzilmasini rivojlantirish karidorlari	968
Nazriyev Umidjon Baxrillayevich	
Aylanma kapital bilan ishlashda samaradorlikni oshirish: korxonalar moliya siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarida data science yondashuvlari	975
Khoshimov Doniyor, Kungratov Ilmurod Kuzibay o'g'li	
Davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda raqamli transformatsiyaning roli	982
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda tijorat banklariga moliyaviy resurslarni jalb qilish metodologiyasini takomillashtirish	988
Hamrayev Obid Akhatovich	
Tibbiy xizmatlarda raqamli texnologiyalarni joriy etish va uning samaradorlikka ta'siri (xorijiy tajriba).....	993
Usmonova Vasila Botirovna	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish amaliyoti tahlili.....	997
Akramova Nargiza Nutfillayevna	
Using integrated marketing communications (IMC) in business management	1002
Ziyayeva M.M.	
Xorijiy mamlakatlarda tibbiyot muassasalarini moliyalashtirish masalalari va ulardan o'zbekistonda foydalanish istiqbollari.....	1006
Jaxongirov Ilimdorjon Jahongirjon o'g'li	
Davlat budjetining ijtimoiy sohani rivojlantirishdagi xarajatlarini samarali boshqarish yo'llari.....	1011
Qo'ziyev Shodiyor Qilichboy o'g'li	
Mintaqada xalq hunarmandchiligida klasterlash va ekologik logistika modeli asosida savdo tizimini shakllantirish.....	1015
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
To'g'ri xarajatlar usuli va to'liq yutuvchi xarajatlar usuli tizimlarining afzalliklari va farqli jihatlari amaliy misolda.....	1019
Kholisa Kamoliddinovna Kuldosheva	
Investitsiyalarni innovatsiyalarga yo'naltirish bo'yicha xorij tajribasi.....	1024
Ayubov Ilyos Iloxomovich	
Важность разработки стратегических программ развития страны.....	1028
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Sanoat korxonasining raqamli transformatsiyasini baholash omillari va ko'rsatkichlari.....	1032
Kudaybergenov Azamat Shamuratovich	
Namangan viloyatida ijtimoiy turizm tadbirkorligini maqsadli boshqarish mexanizmi.....	1042
Yunusova Sohiba Abdumamidovna	
Evaluating the capital asset pricing model methodology in uzbekistan companies	1048
Bunyod Usmonov	
Aholini ish bilan bandligining yangi turlari va imkoniyatlari.....	1055
A.B. Khayitov	
Maktab direktorlarini qo'llab-quvvatlashda asosiy ustun amaliyotlar va o'zbekiston ta'lim tizimida ularni qo'llash imkoniyatlari.....	1059
Mamura Tadjibayeva	
Sun'iy intellekt asosida matematik masalalarni yechish algoritmlari	1064
Oqnazarov To'liqin Jalilovich, Jo'rayev Mardon	
Global ta'lim makonida milliy tarbiyani rivojlantirish istiqbollari	1071
Sanaqulov Sardor Istamqulovich	

Bank xizmatlari sifati va bank daromadlariga ta'sir etuvchi omil sifatida personal faoliyatining o'rni.....	1075
Abdukaxarova Shoira Abduvahobovna	
Fond bozori raqamli iqtisodiyotda investitsiyalarni shakllantirish manbai sifatida.....	1079
Kamilova Sevara Anvarovna	
O'zbekistonda toza suv va sanitariyaning inson hayoti hamda iqtisodiy farovonlikka ta'siri: BRM-6 doirasida tahlil.....	1085
Xasanova Iroda Azizbek qizi	
Increasing the effectiveness of using marketing communications in the tourism services market.....	1090
Sobirjonov Asrorbek Sobitjon ugli	
Davlat xaridlari sohasini takomillashtirish istiqbollari.....	1095
Bazarov Nazirjon Sobirovich	
Xarajatlarning strategik boshqaruv hisobini xo'jalik yurituvchi subyektlarda takomillashtirish.....	1103
Xayitboeva Laylo Oybekovna	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida tashqi audit: rivojlangan mamlakatlar amaliyoti.....	1109
Kuliyev Komil Shuxratovich, A.Astanovulov	
Moliyaviy instrumentlarni hisobga olishda biznes modelning ahamiyati va amaliy yondashuvlar.....	1114
Shanasirova Nodira Abdullayevna	
Tijorat banklarida risklarni boshqarishning ustuvor yo'nalishlari.....	1118
Tursunov Ilxom Toirovich	
Chakana va ulgurji savdo korxonalarini faoliyatini rivojlanishiga tasir etuvchi omillarni baholash.....	1124
Yuldasheva Gulmira	
Managing tourism in fragile ecosystems: a case study approach.....	1128
Dilmurod Nasimov, Shahrizoda Sirojiddinova	
Tadbirkorlikni innovatsion-investitsion jihatdan baholash uslublari.....	1134
Fayziyev Shavkat Shaxobidinovich	
Зарубежный опыт развития инновационной деятельности предприятий энергетической отрасли.....	1141
Бегмуллаев Отабек Ирисалиевич	
Leveraging machine learning for big data analytics: a strategic overview.....	1148
Ismaylov Timur Kuanishbaevich, Kurbanbaev Bakhtiyar Bakhitovich, Orazbayev Aqilbay Jenisbay uli	
Ta'lim muassasalarida xarajatlar smetasi ijrosining dastlabki hisobini yuritilishi.....	1152
Isoqulov Fazliddin Shamsiddin o'g'li	
"Yengil sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash choralari haqida".....	1158
Otaxanova Umida Olim qizi	
Investitsion-qurilish jaryonlarini samarali boshqarishning tashkiliy modellari va ulardan foydalanish usullari.....	1162
Abduvaliyev Bekzod Muxiddin o'g'li	
Qimmatli qog'ozlar bozorining mohiyati bo'yicha nazariy asoslar.....	1169
Alimov Ilxomjon Ikromovich, Ikramov Akmalbek Ilxomjon o'g'li	
Adoption of electric vehicles in logistics: opportunities and challenges in Uzbekistan.....	1175
Oblokulova Parvina	
Qishloq xo'jaligiga investitsiyalarni jalb qilishning xorijiy mezonlari.....	1182
Jurayev Abdug'affor Sofarovich, Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
Raqamli transformatsiya jarayonlarining mehnat bozori konyukturasiga ta'siri.....	1187
Fayzullayev Nurulla Baxromovich, Xudaybergenova Shukurjon Erkinovna	
Milliy iqtisodiyotda internet xizmatlarini rivojlantirishning o'ziga xos yondashuvi.....	1194
Niyozova Shohsanam Nuritdinovna	

Auditorlik xulosalarini shakllantirishda auditorlik dalillariga qo'yiladigan talablar.....	1199
Qo'shmatov Otaxon Qurbonaliyevich	
Qishloq xo'jaligi sohasini takomillashtirishda investitsion loyihalarning iqtisodiy mohiyati.....	1203
Israilova Xikoyat Musakulovna	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari.....	1207
Dadaboyeva Marguba Mamasoliyevna	
Eko va agro-turizmga raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqishning istiqbollari.....	1212
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	
The importance of the cluster system in the agricultural field.....	1217
Sherkulov Shokhruxh Erkin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari.....	1221
Mardonov Mashrab Mansurovich, Muxtorov Abduxolik Abduxalimovich	
Aksiz solig'i amaliyotining genezisi, milliy xususiyatlari, turlari va vazifalarining nazariy jihatlar.....	1225
Shodiyev Olimjon Abduraxmonovich	
Iqtisodiyotning real sektor tushunchasi, uning tarkibi va iqtisodiyotdagi ahamiyati.....	1230
Mahmudov Nurali Komilovich	
Korporativ moliya tizimini rivojlantirishda raqamli moliya vositalari va texnologiyalarning integratsiyasi.....	1241
Xalbekov Ozodbek Xudoykulovich	
The influence of tour interpretation on perceived heritage values: a comparative analysis of tourists with and without guided interpretation at a heritage destination.....	1245
Shokhnigorbegim Juraeva	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida aloqa xizmatlarini rivojlantirish va samaradorligini oshirishning metodologik asoslarini takomillashtirish.....	1252
Xazratov Abror Panjiyevich	
Madaniy meros obyektlari asosida barqaror turizmni rivojlantirish strategiyalari.....	1257
Abriev Zoirjon	
Пути инновационного развития национальной экономики.....	1262
Жураев Тошболта Тухтаевич	
Hududlarda turizmni rivojlantirishda to'siqsiz, barqaror turizmni tashkil etish zarurati.....	1267
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Application of ifrs in budgetary accounting.....	1272
G. Djambakieva	
Transport xizmatlari sektorining rivojlanishini statistik tahlili: xorazm viloyati misolida.....	1276
Raximov Alisher Ibragimovich	
O'zbekistonda 2024-yil davomida yirik soliq to'lovchilarni soliq ma'murchiligi tahlili.....	1281
Xushatov Nuriddin Maxmatqulovich	
Zamonaviy ta'lim sifatini baholashning nazariy-metodologik asoslari.....	1288
Rahimova Qutlibika Ergashevna	
Chakana va ulgurji savdo korxonalarini faoliyatini rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillarni baholash.....	1293
Yuldasheva Gulmira	
Zamonaviy axborot tizimlari orqali soliq qarzdorligini undirish mexanizmining takomillashtirish yo'llari.....	1296
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
Hududlarda pillachilikni rivojlantirishning huquqiy asoslari va imkoniyatlari.....	1303
G'oziyeva Aziza Abdusalomovna	
Korxonaning investitsion jozibadorligi oshirish yo'llari.....	1313
Axtamova Parizod Oybek qizi	
Raqamli texnologiyalar yordamida inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari.....	1319
Adilova Zulfiya Djavdatovna, Shoev Alim Xalmuratovich	

Yog' – moy sanoati korxonalarida soliqlar hisobi va auditi jarayonlarida tahliliy amallardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	1327
A'zamova Aziza Olimjon qizi	
Qurilish materiallari ishlab chiqarish faoliyati iqtisodiy samaradorligini oshirishning xorij tajribasi.....	1334
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
Xalqaro moliya-kredit institutlar bilan hamkorlikning iqtisodiy-huquqiy asoslari	1343
Qosimov Bobur Sobirovich	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda yengil sanoat eksporti diversifikatsiyasining roli va yo'nalishlari.....	1347
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich, Eshqulova Nasiba Normo'minovna	
Система раннего предупреждения о снижении финансовой устойчивости предприятия на основе ключевых показателей эффективности (KPI).....	1359
Тажибаева Кизларгул Ажиниязовна	
Soliq tizimida soliq riskini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish uslubiyoti.....	1374
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Sanoat korxonalarining innovatsion boshqaruvi tahlili va uning xususiyatlari	1383
Sarimsaqov Doniyor Xomidovich	
Surxondaryo viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha faol korxonalar va tashkilotlar tahlili	1390
Normurodov Alibek Anvar o'g'li	
Mehnat bozori: rivojlanish tendensiyalarining iqtisodiy-statistik tahlili, baholash va istiqbollari.....	1396
Mirzayeva Odina Imomnazar qizi	
Адаптивная модель антикризисных мероприятий, направленных на повышение эффективности управления активами, оптимизацию затрат и реструктуризацию задолженности	1402
Tajibayeva Kizlargul Ajiniyazovna	
Xalqaro va ichki turistik bozorlarda o'zbekistonning turistik mahsulotlarini targ'ib qilish mexanizmi	1409
Mamayusupova Dilovarxon Begmatovna	
Tourism infrastructure constraints and service gaps in uzbekistan's visitor economy.....	1412
Kurolov Maksud Obitovich, Xamidjonova Moxinur Xayrulla qizi	
Основные проблемы перехода на МСФО в республике узбекистане	1419
Махмудов Жамшед Ашрафович	
Binolar loyiha-smeta hujjatlarini ishlab chiqishning nazariy va amaliy asoslari.....	1425
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Ayrim ta'lim tizimi bilan bog'liq terminlarning izohli lug'at va etimologik lug'at o'rtasidagi farqi.....	1429
Mahbuba Xoliqova Abdimo'min qizi	
Mahalliy budjet daromadlarini shakllantirishda soliq salohiyatining ahamiyati	1433
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
Corpus-based framework of english teaching for competency-oriented curriculum design.....	1448
Raximova Gulnoza Sharipjanovna	
Masofaviy ta'lim tizimida matematika fanlarni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	1454
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Texnologik inqilob va mehnat bozorining transformatsiyasi	1459
A'zamova Feruza, Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Sifat menejmenti tizimini rivojlantirish asosida uy-joy fondlarini boshqarish samaradorligini oshirishning asosiy yo'nalishlari.....	1465
Rasulova Muxabbat Teshabayevna, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	

O'zbekistonda ekologik turizm: yashil iqtisodiyot rivojini tezlashtiruvchi omil.....	1471
Rashidov Saidislom	
Navoiy viloyatida yirik sanoat monopoliyalarini rivojlantirishning tabiiy-iqtisodiy salohiyati ("Qizilqumsement" AJ misolida).....	1474
Savrieva Madina Xakimovna, Xamroyeva Shaxnoza Ibrohim qizi	
Eksport-import operatsiyalarida dolzarb muammolar va yechimlar	1480
Xudayberdiyeva Dilnoza Egamberdiyevna	
Роль международных финансовых центров в мировой экономике	1484
Нуритдинова Мафтуна Жахонгировна	
Measures to enhance the tax mechanism applied to business entities.....	1489
Kudiyarov Kishibay, Aytmuratov Qutlimurat Jalgasovich	
Davlat boshqaruv organlarining xizmat ko'rsatish sohasini samarali tashkil etish orqali kambag'allikni qisqartirish.....	1495
Asrorov Uchqun Akram o'g'li	
The role of green logistics in Uzbekistan and international trends.....	1499
Turakulova Dildora, Ismoilova Diyora	
Hududlarda turizm mahallalarning turistik salohiyatini oshirish usullari (Bog'ibaland turizm mahallasi misolida)	1506
Raxmanov Jasur Ubaydulloyevich	
Human Capital and Artificial Intelligence: Navigating the Future of Work	1511
Hamrokulov Mirabbos, Karimbergan Karriev	
Analysis of green economic growth indicators in uzbekistan	1518
Toshboyev Bekzod Bakhtiyorovich	
Toshkent viloyati iqtisodiyotida vino turizmning o'rni.....	1526
Jalilov Shoxjahon Xolbozor o'g'li	
O'zbekiston sharoitida qurilish loyihalari materiallari sarfini tahlil qilish va optimallashtirish va ularni iqtisodiy-matematik modelmodellashirish	1530
Turayeva Mohinur Asliddinovna	
Auditorlik tekshiruvini rejalashtirishda dasturiy ta'minot va zamonaviy axborot texnologiyalarning o'rni	1534
Xodjayeva Mu'tabar Xamidulla qizi, Cho'ponova Gulira'no Doniyor qizi	
Suv tarkibining "wireless waterlight" qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish.....	1540
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
Zamonaviy sharoitda dxsh asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xizmatlar ko'rsatishning integratsion jarayonlari	1546
Ubaydullayeva Vasila Sadullayevna	
Donni saqlash va qayta ishlash korxonalarini biznes jarayonidan olingan chiqindilar hisobini takomillashtirish	1549
Valijonov Xasanboy Akbaraliyevich	
Commercial real estate as a tool for synchronizing economic processes.....	1556
Nastassia Chyhryna, Siarhei Liashuk, Allayeva Gulchexra Jalgasovna, Khakimdjanova Surayyo Khabibullayevna	
Asalarichilik faoliyatini rivojlantirish bosqichlari va istiqbollari	1563
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
Sug'urta kompaniyalari samaradorligini oshirishga qayta sug'urtaning ta'sirini baholash.....	1567
Abirqulova Sohijjamol Normuhammad qizi	
O'zbekistonda yerga mulkchilik munosabatlarini tartibga solishning amaldagi mexanizmi tahlili.....	1572
Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich	
«Sirdaryo viloyatida iqtisodiy faoliyatlar natijasida yerlarning degradatsiyasi muammosi: sabablari va yechimlari»	1578
O'ng'arov Hasan G'ayrat o'g'li	

The methodology for using a PM1-PM10 collection device in Uzbekistan is relevant to the climatic conditions.....	1584
Bakhtiyor Pulatov, Bobur Sadriddinov	
Gullar yetishtirishda iqtisodiy samaradorlikka ta'sir etuvchi omillar: amaliy so'rovnoma asosidagi tahlil	1591
Nurmatova Dilola Dilshod qizi	
Budjet mablag'laridan foydalanishda moliyaviy nazoratning huquqiy asoslarini takomillashtirish	1595
Jurayev Nomoz Tursunpulotovich	
Ishlab chiqarish korxonalarini tashkiliy tuzilmasida logistika xizmati samaradorligini oshirish.....	1601
Maxmidov Shirinboy Botirovich	
Bank xizmatlarini raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri va jarayonlarni optimallashtirish.....	1606
Maxsadaliev va Maftuna Toxir qizi	
The period of emergence of accounting policy and its significance in preparing financial statements.....	1611
Sayfulloyev Jamshid Qobil o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida kompaniyalar boshqaruv darajalarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati.....	1615
To'ychiboyev Nozimjon Soliyevich	
Qishloq hududlarida qayta tiklanuvchi energiya resurslarining iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatdan samaradorligi.....	1621
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li, Janzakov Bekzot Kulmamat o'g'li	
Qurilish korxonalarini faoliyatida yashil iqtisodiy infratuzilmani raqamlashtirish	1625
Abdullayev Asliddin Nabi o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining investitsion faoliyatini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari	1630
Ostonov Muhiddin Bahriddin o'g'li	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash yo'llari	1637
Normetov Bobur Sharifboyevich	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorida marketing faoliyatini tashkil etish va amalda rivojlantirish asoslari	1642
Yuldashov Isomiddin Sidiqovich	

OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA AMALDA RIVOJLANTIRISH ASOSLARI

Yuldashov Isomiddin Sidiqovich

Oriental Universitetining akademik
faoliyat va ilmiy ishlar bo'yicha rektor
maslahatchisi, i.f.n., dotsent

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada nodavlat oliy ta'lim tizimida marketingning o'rni, oliy ta'lim raqobatbardoshligini oshirishda ta'lim xizmatlari marketingining asosiy vazifalarini belgilash va ularni amalga oshirish yo'llari bayon etilgan. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida mijozlarga yo'naltirilgan marketing faoliyatini tashkil etishning ilmiy-nazariy jihatlarini o'rganilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar ilmiy tadqiqot manbalarini o'rganish asosida bir necha tasniflarga bo'linib tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, marketing, marketing xizmati, oliy ta'lim raqobatbardoshligi, marketing faoliyati, ta'lim sifati, kadrlar tayyorlash, ta'lim xizmatlari marketingi, marketing tahlili, statistik tahlil, marketing strategiyalari, marketing so'rovnomalari, raqamli marketing, integratsiya.

Abstract: This scientific article describes the role of marketing in the non-state higher education system, the main tasks of educational services marketing in increasing the competitiveness of higher education, and the ways to implement them. The article studies the scientific and theoretical aspects of organizing customer-oriented marketing activities in higher education institutions. Additionally, the factors affecting the competitiveness of higher education institutions are analyzed in several classifications based on the study of scientific research sources.

Key words: higher education, marketing, marketing service, higher education competitiveness, marketing activities, educational quality, personnel training, educational services marketing, marketing analysis, statistical analysis, marketing strategies, marketing questionnaires, digital marketing, integration.

Аннотация: В данной научной статье изложена роль маркетинга в системе негосударственного высшего образования, определены основные задачи маркетинга образовательных услуг в повышении конкурентоспособности высшего образования и пути их реализации. В статье изучены научно-теоретические аспекты организации маркетинговой деятельности, ориентированной на клиента, в высших учебных заведениях. Также факторы, влияющие на конкурентоспособность вузов, проанализированы по нескольким классификациям на основе изучения научных источников.

Ключевые слова: высшее образование, маркетинг, маркетинговая служба, конкурентоспособность высшего образования, маркетинговая деятельность, качество образования, подготовка кадров, маркетинг образовательных услуг, маркетинговый анализ, статистический анализ, маркетинговые стратегии, маркетинговые опросы, цифровой маркетинг, интеграция.

KIRISH

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda bozor munosabatlariga asoslangan milliy iqtisodiyot qaror topdi. Jamiyat hayotida bozor munosabatlari va bozor iqtisodiyotining amal qilishi haqidagi bilimlarga talab va qiziqish sezilarli darajada oshdi.

Oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyatini tashkil etish va boshqarish turli ilmiy-nazariy yondashuvlar bilan uzviy bog'liq bo'lgan murakkab jarayondir. Oliy ta'lim muassasalarining marketing faoliyatini boshqarishga bo'lgan ilmiy yondashuvlarni tizimlashtirish, bugungi kunda O'zbekistonda yuqori darajada shakllanayotgan ta'lim xizmatlari bozorida raqobat muhitini yaratish va uni takomillashtirishda dolzarb vazifa hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, zamonaviy bilim va yuksak ma'naviy-axloqiy fazilatlarga ega, mustaqil fikrlaydigan yuqori malakali kadrlar tayyorlash jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida Prezidentimiz Sh. M.

Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli¹ “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi” va 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-sonli² “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” to‘g‘risidagi farmonlar imzolandi.

Mamlakatimiz rahbari ushbu farmonlarni qabul qilishdan ko‘zlangan maqsad – oliy ta‘lim tizimining investitsiyaviy jozibadorligini oshirish, xalqaro miqyosda tan olinishi va raqobatbardoshligini ta‘minlash bo‘yicha quyidagi tadbirlarni amalga oshirishdan iborat:

- Respublikadagi kamida 10 ta oliy ta‘lim muassasasini xalqaro e‘tirof etilgan tashkilotlar (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education yoki Academic Ranking of World Universities) reytingining birinchi 1 000 ta oliy ta‘lim muassasalari ro‘yxatiga, shu jumladan O‘zbekiston Milliy universiteti va Samarqand davlat universitetini birinchi 500 ta o‘rindagi ro‘yxatga kiritish bo‘yicha tizimli ishlarni amalga oshirish, bunda mazkur oliy ta‘lim muassasalarini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish;

- Oliy ta‘lim muassasalarining O‘zbekiston yalpi ichki mahsuloti o‘shidagi ishtirokini va mamlakat ijobiy xalqaro imidjini shakllantirishdagi rolini oshirish;

- Respublika oliy ta‘lim tizimini xalqaro ta‘lim standartlari bilan uyg‘unlashtirish, ilg‘or xorijiy tajribani chuqur o‘rganish va tahlil qilish asosida ta‘lim dasturlarini jahonda tan olingan standartlar talablariga moslashtirish;

- Ta‘lim to‘liq xorijiy tillarda olib boriladigan yo‘nalishlar, mutaxassisliklar va fakultetlar salmog‘ini oshirib borish;

- Xorijiy fuqarolarni oliy ta‘lim muassasalari tomonidan belgilanadigan tartibda suhbat asosida magistratura va doktoranturaga qabul qilish uchun tegishli me‘yoriy-huquqiy hujjatlarni qabul qilish;

- Ta‘lim xizmatlari eksportini rivojlantirish bo‘yicha xorijiy mamlakatlar bilan hamkorlikni kengaytirish va ularning me‘yoriy-huquqiy bazasini takomillashtirish;

- “Study in Uzbekistan” (“O‘zbekistonda tahsil ol”) loyihasini amalga oshirish, maxsus veb-portal yaratish va uni barcha oliy ta‘lim muassasalari bo‘yicha batafsil, ishonchli ma‘lumotlar bilan to‘ldirib borish;

- Ta‘limda brendlar va ilmiy an‘analar tizimini shakllantirish asosida oliy ta‘lim muassasalarining imidjini oshirish bo‘yicha strategik dasturlar qabul qilish;

- Oliy ta‘lim muassasalararo xalqaro fan olimpiadalarini tashkil etish, qo‘shma ta‘lim dasturlari asosida kadrlar tayyorlashni kengaytirish, xalqaro konferensiyalar va seminarlar o‘tkazish, ilmiy va ta‘lim loyihalarini amalga oshirish;

- Rivojlangan xorijiy davlatlar OTMLari va ilmiy-tadqiqot markazlari bilan qo‘shma jurnallar, ta‘lim forumlari, rektorlar konferensiyalari va boshqa anjumanlar tashkil etish;

- Oliy ta‘lim muassasalari rasmiy veb-saytlarining Webometrics reytingida egallagan o‘rinlarini yaxshilash, yetakchi tashkilotlar va korxonalarda bitiruvchilarning ishga joylashishi, ta‘lim yo‘nalishlari, ilmiy-texnik salohiyat, infratuzilma, professor-o‘qituvchilar va boshqa ma‘lumotlarni muntazam e‘lon qilish;

- Xorijiy hamkorlikda ta‘lim xizmatlarini yo‘lga qo‘yish uchun mahalliy OTMLar filiallarini tashkil etish va qo‘shma ta‘lim dasturlarini amalga oshirish;

- Xorijiy fuqarolarni O‘zbekiston OTMLarida ta‘lim olishga jalb etish uchun konsalting xizmatlari ko‘rsatishning me‘yoriy-huquqiy asoslarini takomillashtirish;

- O‘zbekiston Respublikasining xalqaro imidjini yaratishda Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi, elchixonalar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda zamonaviy PR loyihalarni amalga oshirish;

- Xalqaro moliyaviy institutlar va yetakchi tashkilotlar bilan aloqalarni mustahkamlash, innovatsion tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash.

Bozor munosabatlariga asoslangan iqtisodiyotda oliy ta‘lim muassasalari muhim rol o‘ynaydi. Marketingdan ma‘lumki, bozorda faqat sifatli mahsulotgina g‘alaba qozonadi, raqobatga bardosh bera oladi va unga doimiy talab bo‘ladi. Shunday ekan, bugungi kunda har bir oliy ta‘lim muassasasi oldida turgan dolzarb masalalardan biri — bu marketing faoliyatini to‘g‘ri tashkil qilish va uni takomillashtirish, marketing strategiyalarini ishlab chiqish hamda ularni amaliyotda keng tatbiq etishdir.

Avvalo, oliy ta‘lim muassasalarida marketing faoliyatidagi muammolarning vujudga kelishini oldini olish choralarini ko‘rish, mavjud muammolarga bevosita va bilvosita yondashuvlar asosida yechim topish kerak. Bu esa o‘z navbatida OTMning ilmiy salohiyatini va moddiy-texnik bazasining reytingini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur mavzuni chuqur o‘rganish dolzarbligi va ahamiyati shundaki, bugungi kunda jahon miqyosida keng qo‘llanilayotgan nazariy va amaliy tajribalarni o‘rganib, ularni mahalliyashtirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish, ularni yurtimiz oliy ta‘lim muassasalarida qo‘llash orqali O‘zbekiston fan taraqqiyotiga munosib hissa qo‘shish mumkin. Bu esa, o‘z navbatida, O‘zbekistonda yuqori malakali kadrlar yetishib chiqishiga va O‘zbekiston OTMLarining xalqaro Webometrics reytinglarida munosib o‘rin egallashiga zamin yaratadi.

1 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2017 yildagi PF-4947-son <https://lex.uz/docs/-3107036>

2 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son <https://lex.uz/docs/-4545884>

So'nggi 10 yil ichida turli faoliyat sohalari marketingdan foydalanish bilan bog'liq vaziyat shu qadar o'zgardiki, oliy ta'lim muassasalari marketingsiz qanday boshqarilishi mumkinligini tasavvur qilish qiyin.

20-asrning so'nggi o'n yilligida oliy ta'lim marketingidagi asosiy yutuqlar – universitet mahsuloti, uning iste'molchilari, xaridorlari va maqsadli auditoriyalarini aniqlash, marketing faoliyatiga strategik yondashuv zarurligini anglash va ularning tashkiliy dizaynini shakllantirishdan iborat bo'ldi.

Jahon ilm-fanida ta'lim marketingi metodologiyasi universitetlar faoliyatida an'anaviy va innovatsion marketing yondashuvlarini qo'llash nuqtayi nazaridan olimlar, ijodiy jamoalar va ilmiy maktablarning izlanishlari bilan boyitilgan.

"Marketing faoliyatini boshqarish" atamasi jahon olimlari tomonidan turlicha talqin qilingan. Masalan, P. Doyl tomonidan "Marketing menejmenti" — iste'molchilarning ehtiyojlarini aniqlash va ularni qondirish uchun mo'ljallangan takliflarni ishlab chiqish orqali raqobatchi firmalarning foyda olishiga yordam beruvchi vosita sifatida ta'riflangan.

Marketing faoliyati rivojlanishi davrida unga berilgan ta'riflar yangilanib bormoqda. Bugungi kunda marketing strategiyasi nafaqat korxonalar faoliyatini rivojlantirishda, balki ijtimoiy sohalarda ham qo'llanilmoqda. Ta'lim sohasi ijtimoiy-iqtisodiy tizimning ajralmas qismi hisoblanadi. Ta'lim xizmatlari marketing strategiyasini rivojlantirish va takomillashtirish, sohaga bo'lgan ishonchni va uning samaradorligini oshiradi. Axborot texnologiyalari shiddat bilan rivojlanayotgan davrda ta'lim xizmatlarining zamonaviyligi va tezkorligiga bo'lgan talab ortmoqda. Sohada raqobat kuchaymoqda. Bunday sharoitda ta'lim xizmatlari marketingini va uning strategiyasini takomillashtirishga ehtiyoj yanada ortib boradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Nodavlat oliy ta'limning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan strategiyalar nafaqat kadrlarni tayyorlashga, balki zamonaviy va innovatsion, ya'ni zamon talabiga javob beradigan ta'lim berish usullarini ham bevosita qamrab olmoqchi lozim. Bu borada esa individual choralarni ta'minlab beradigan o'rta yoki qisqa muddatli qarorlar Y. Dikhtl va X. Xershgen tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda bayon etilgan.

Filipp Kotler yondashuviga ko'ra, oliy ta'limda xizmat marketingi — belgilangan maqsadga erishishda maqsadli ta'lim xizmatlari bozorlarida qadriyatlarini erkin ayirboshlashni yo'lga qo'yish uchun ishlab chiqilgan, puxta ta'riflangan dasturlarni tahlil etish, rejalashtirish, bajarish va ularning ijrosini nazorat qilishdan iboratdir.

E. Wagner va J. M. Ferreira tadqiqotlari oliy ta'lim muassasasida raqobatbardosh tomonlarni aniqlash bosqichini ochib beruvchi konseptual modelni ilgari surgan. Unda ta'lim tashkilotlarini boshqaruvchi organlarning raqobatdosh ustunlikni yaratadigan ichki va tashqi omillar aniqlangan. Ushbu tadqiqotning asosiy o'rni — biznes strategiyasi sohasidagi uchta nazariy yondashuvni oliy ta'lim tizimiga moslashtirish bo'lib, asosiy ilmiy yangilik shundan iboratki, oliy ta'lim muassasasi hudud va manfaatdor tomonlar o'rtasida kuchliroq aloqaga ega bo'lgandagina raqobatda ustunlikka erishadi.

Geoffrey, Tim va Mazzarol ilmiy tadqiqotlarida xalqaro bozorlarda ta'lim xizmatlari muassasalari uchun barqaror raqobat ustunligini yaratish va uni qo'llab-quvvatlash uchun muhim bo'lgan modellar ishlab chiqiladi. Ular sanoat iqtisodiyoti va menejment nazariyasi asosida raqobatdosh ustunlik nazariyalarini, xizmatlar marketingiga oid adabiyotlarni o'rganish orqali aniqlagan. Bu model ta'lim sohasida strategik qarorlar qabul qilish muhitini va raqobatdosh ustunlikka erishish uchun ideal natijani tushuntirishga qaratiladi.

Integratsiyalashuv, xalqaro reytinglar va davlatning OTMLar uchun moliyalashtirish hajmini kamaytirishi hamda xususiy OTMLarning ochilishi raqobat muhitini yaratadi. Bu esa ta'lim sohasida marketing strategiyalarini ishlab chiqishni rag'batlantiradi. Natijada OTMLar marketing strategiyasini ishlab chiqish uchun aniq strategiyani amalga oshirishlari lozim bo'ladi.

Raqobatda ustunlikka erishishga qaratilgan strategik yo'nalishlar G. Miotto va boshqa mualliflar tadqiqotlarida tizimlashtirilgan. Tadqiqotda davlat universitetlari uchun barqaror raqobatdosh ustunlikni qanday yaratish mumkinligini aniqlashga qaratilib, Ispaniyaning 47 ta turli universitetlaridan 509 nafar professor-o'qituvchini o'rganish orqali raqobatda ustunlik aniqlangan.

Ma'lumki, marketing strategiyasi an'anaviy tarzda "4P" modeliga asoslanadi. Ya'ni, bu — mahsulot, narx, taqsimlash va ilgari surishdir. 1981-yilda Booms va Bitner marketing miksi (marketing mix)ni yana qo'shimcha uchta "P" bilan to'ldirishni taklif qilgan. Xizmatlarga nisbatan ushbu "4P" modeli "7P"ga ko'paygan. U quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi: jarayon, moddiylik va insonlar.

Prokopenko O. V. o'zining "Ta'lim xizmatlari marketingi" nomli monografiyasida ushbu kiritilgan qo'shimcha "3P" (jarayon, moddiylik va insonlar) bevosita ta'lim muassasasining ichki muhitiga bog'liqligini hamda oliy ta'lim muassasalari marketing strategiyasining aynan shu tarkibiy qismlariga alohida e'tibor qaratish zarurligini ta'kidlaydi.

"Ma'lumotlarga asoslangan marketing" kitobi muallifi Mark Jeffri kompaniyaning marketing samaradorligini baholash uchun "Marketing uchun muvozanatli ko'rsatkichlar tizimi" metodologiyasini taklif etadi. Ma'lumotlarga

asoslangan marketingni amalga oshirishning asosiy sharti — bu o'lchash va kuzatib borishdir. Muallif marketing faoliyatini o'lchash uchun odatdagi 50–100 ko'rsatkich o'rniga, miqdoriy baholash imkonini beruvchi 10 ta (yoki undan kam) ko'rsatkichni tanlash kifoya ekanligini ta'kidlaydi. Bu, tahlil qilish vaqtini sezilarli darajada qisqartiradi va shunga mos ravishda tahlil natijalari asosida qarorlar qabul qilish samaradorligini oshiradi. Har bir ko'rsatkich eng yuqori marketing qiymatiga ega bo'lishi va o'lchanishi lozim.

Marketing tadbiridan oldin va keyin o'lchovlarni hisobga olish uning samaradorligini baholashga yordam beradi. Shuni ta'kidlash kerakki, marketing ko'rsatkichlarini tanlash kompaniya faoliyatining o'ziga xos xususiyatlariga bog'liq bo'lib, har bir holatda ular diqqat bilan tanlanishi lozim. Ishlaydigan samarali ko'rsatkichlar tizimini yaratish uchun, eng avvalo, marketing strategiyasining maqsadlarini aniq belgilash zarur. Belgilangan maqsadlarga asoslanib, harakatlar rejasi ishlab chiqiladi, eng muhim ko'rsatkichlar tanlanadi, ularni baholash metodologiyasi ishlab chiqiladi va ma'lumotlarni tahlil qilish usullari aniqlanadi. Shunday qilib, marketing maqsadlari va ularni amalga oshirish jarayoni bilan bog'liq bo'lgan real, o'lchanadigan va noyob "Muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimi" yaratiladi. Bunday tizim va uning o'lchash metodologiyasi orqali marketing strategiyasining samaradorligini aniq va ishonchli darajada baholash mumkin bo'ladi.

Shemetova N. K. o'zining ilmiy tadqiqot ishida oliy ta'lim muassasasida marketing strategiyasini baholashning asosiy yo'nalishlari va marketing faoliyati samaradorligini monitoring qilish ko'rsatkichlarini taklif etadi.

Fayzullayeva N. S. "Ta'lim iqtisodiyoti va menejmenti" nomli o'quv qo'llanmasida bozor munosabatlariga o'tilishi va byudjetdan moliyalashtirishning yetarli emasligi oliy o'quv yurtlarini byudjetdan tashqari mablag'larni izlashga majbur qilayotganini ta'kidlaydi. Oliy o'quv yurti tijorat faoliyatining quyidagi shakllariga ega bo'lishi lozim: ishlab chiqarish, loyihalash, ilmiy va o'quv faoliyati. Ularni rivojlantirish, texnik jihatdan qo'shimcha jihozlash, eski tizimlarni yangilash va takomillashtirishni talab etadi.

Kahhorov O. S. o'zining ilmiy ishida oliy ta'lim muassasalari marketing faoliyati samaradorligini boshqarish bo'yicha marketing konsepsiyasini ishlab chiqish va uni amaliyotga tadbiiq etish masalalarini yoritgan. Tadqiqot jarayonida u OTM marketing boshqaruvining asosiy universal parametrlarini aniqlash va baholash bo'yicha taklif va tavsiyalar, shuningdek OTM faoliyati samaradorligini baholash va qiyosiy baholash algoritmini ishlab chiqqan. Tadqiqotga ko'ra, samaradorlikni baholash 4 ta mezon bo'lib, har bir mezon bo'yicha alohida ko'rsatkichlar ishlab chiqilgan. Bu mezonlarga quyidagilar kiradi: hamkorlar bilan o'zaro aloqalar barqarorligi, iste'molchilarning sodiqligi, OTMning ishbilarmonlik faolligi va imidji. Bundan tashqari, OTM marketing samaradorligini baholash tizimi ishlab chiqilgan bo'lib, u uch (3) guruhga — faoliyatni boshqarish, funksiyani boshqarish va talabni boshqarish tizimlariga ajratiladi. Har biri bo'yicha mos parametrlar va OTM marketing boshqaruvi samaradorligini qiyosiy baholash algoritmi ishlab chiqilgan. Ushbu ilmiy ishni o'rganish natijasida aniqlanishicha, OTM marketing boshqaruvi samaradorligini baholashda ichki va tashqi marketing faoliyatini baholash va har bir mezon bo'yicha alohida yechim topish tavsiya etiladi.

Sa'dullayeva G. S. xizmatlar bozorida ta'lim tizimini rivojlantirishning marketing strategiyalari bo'yicha tadqiqot olib borib, marketing ma'lumotlarini yig'ish va tahlil qilishga yo'naltirilgan ta'lim sohasida marketing strategiyasiga aniqlik kiritadi. U, ta'lim xizmatlari sifatini tahlil qilish, ta'lim standartlarini xalqaro darajada unifikatsiyalash, o'quv jarayonlariga masofaviy ta'limni joriy etish hamda ichki va tashqi bozordagi raqobatchilarni aniqlash uchun SWOT-tahlil va chiziqli diskriminant tahlillarni birlashtirish asosida OTMning marketing strategiyasini shakllantirish uslubini ishlab chiqadi. Shuningdek, OTMning bozordagi ulushi, raqobatchilari, ta'lim xizmatlari turi va daromadlari bilan marketing vositalarining ta'sirini baholash imkonini beruvchi, iste'molchiga yo'naltirilgan strategik marketingga differentsial yondashuv asosida boshqaruv qarorlarini qabul qilish algoritmini taklif etadi. Shuningdek, ta'limda integrallashgan raqamli marketing strategiyasi vositalaridan bo'lgan CRM, SMM, PR va raqamli texnologiyalardan foydalanishning o'ziga xos usullariga aniqlik kiritadi. Bundan tashqari, OTMning maqsadli segmentlarini aniqlash va iste'molchilarning talabini ta'minlovchi marketing strategiyalarini shakllantirishga ta'sir etuvchi ichki va tashqi indikatorlar tizimini ishlab chiqib, ularni 38 ta ko'rsatkichga bo'ladi va ularning qo'llanish tartibini ko'rsatadi. OTMda marketing faoliyatini shakllantirish bo'yicha o'rta va uzoq muddatli strategiyalarni ishlab chiqadi. Ta'lim, fan va ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlash maqsadida "Universitet 3.0" modelini ishlab chiqadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ta'lim xizmatlarining o'ziga xosligini yaqqolroq tasavvur etish uchun, shuningdek, o'qitishning xizmat turi sifatidagi alohida va muhim jihatlarni ko'rib chiqish zarur.

Misol uchun, ta'lim xizmatining ta'lim muassasasi faoliyati marketing xizmatini tashkil etishda albatta hisobga olinishi shart bo'lgan ayrim asosiy o'ziga xos qirralarini ko'rib chiqamiz:

- Birinchidan: ta'lim xizmati hissiyotdan tashqaridaligi bilan ajralib turadi, ya'ni uni sotib olmaguncha va undan foydalana boshlamaguncha oldindan ushlab ko'rish, tinglash, his qilish va baholashning iloji yo'q.

- Ikkinchidan: taqdim etish va iste'mol qilish jarayonlarini bir-biridan ajratib bo'lmaydi. Boshqa tovarlar sotib olinganidan keyin iste'mol qilinadi, ammo ta'lim xizmati esa taqdim etilgan vaqtning o'zida iste'mol qilinadi. Ta'lim xizmatini ajratib turuvchi asosiy xossalardan biri shundaki, uni taqdim etish jarayonida xizmatni yetkazib beruvchi bilan iste'molchi o'rtasida chambarchas munosabat vujudga keladi.

- Uchinchidan: ta'lim kurslari va dasturlari xizmat turi sifatida nomutanosibligi bilan, sifatining barqaror emasligi bilan ajralib turadi. Uning asosiy ko'rsatkichlari ko'plab omillar va tarkib toptiruvchilarga bog'liq. Masalan, aynan bir o'quv kursidagi o'qitish sifati — uning mazmuni va uslubiga ko'ra, ushbu kursni o'tkazayotgan muallimning tayyorgarlik darajasi, tinglovchilar guruhining tarkibi va ishtiyoqi, hattoki dars jadvali va yilning ta'lim o'tkazilayotgan fasliga qarab turlicha bo'lishi mumkin.

Umuman olganda, oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqish — juda qiyin va ko'p vaqt talab qiladigan, har tomonlama tadqiqotlarni amalga oshirishni talab qiladigan jarayondir. Bozor talabi doimo o'zgaruvchan bo'lib, texnika va texnologiyalarning takomillashuvi, bozor iqtisodiyotiga turli innovatsion texnologiyalarning kirib kelishi, internetning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi marketologlarga juda katta mas'uliyat yuklamogda.

Bu esa raqobat sharoitida oliy ta'lim muassasalarining bozor iqtisodiyoti talablariga jadal sur'atlarda moslashishi va strategiyalarni ishlab chiqishni taqozo etadi. Strategiyalarni tanlashda marketingda dolzarb hisoblangan va kelgusidagi maqsadlarni belgilashda hal qiluvchi omil — bu ma'lumotlardir. Chunki ma'lumotlar qanchalik aniq va ishonchli bo'lsa, strategiyalarni belgilashdagi ahamiyati shunchalik yuqori va haqiqatga yaqin bo'ladi.

Shu sababli, ko'plab tadqiqotlarda oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini baholashda statistik tahlil va monitoring ko'rsatkichlari keng qo'llaniladi. Chunki statistik tahlil ma'lumotlar o'rtasidagi aloqalar va qonuniyatlarni ochib berishga xizmat qiladi. Marketing tadqiqotlarida hosil bo'lgan natijalarni, iste'molchilarning ehtiyojlarini qondirish usullarini tahlil qilishda statistik usullardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Statistik tahlil uslublaridan foydalanish o'zgaruvchilar o'rtasidagi aloqalarning mavjudligini aniqlash, kelgusida marketing strategiyalari bo'yicha zarur qarorlar qabul qilishga, raqobat sharoitida ta'lim muassasasining reytingini oshirishga va ta'lim xizmatlari bozorida munosib o'rin egallashga yordam beradi.

Shu bois, tadqiqotning maqsadi — oliy ta'lim tizimida uning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan marketing strategiyalarini shakllantirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir. Mazkur maqolada metodologiyada statistik tahlil usullaridan keng foydalanilgan. Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti misolida statistik tahlil va uning kelgusida marketing strategiyalarini belgilashdagi o'rni ko'rsatilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Oliy ta'lim xizmatlari bozori o'zining dinamik rivojlanishi, iste'molchilar talabi o'zgaruvchanligi hamda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ta'limga katta e'tibor qaratilishi bilan ajralib turadi. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyatining samarali tashkil etilishi ta'lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omiliga aylangan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2020–2024-yillar davomida respublikada oliy ta'limga qamrov darajasi 18 foizdan 38 foizgacha oshgan. Bu ko'rsatkich 2021-yilgi "O'zbekiston Respublikasida oliy ta'limni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" doirasida amalga oshirilgan tub islohotlar, jumladan, nodavlat OTMLar ochilishi, oliy ta'limda xorijiy universitetlar filiallari sonining ortishi va abituriyentlar uchun qulayliklar yaratilgani bilan izohlanadi.

Shuningdek, 2023-yil yakunlariga ko'ra, mamlakatda faoliyat yuritayotgan 80 dan ortiq oliy ta'lim muassasasidan 25 tasi nodavlat shakldagi ta'lim tashkilotlari hisoblanadi. Ushbu nodavlat OTMLar zamonaviy marketing yondashuvlarini (digital marketing, CRM, SEO, kontent-marketing, SMM) faol joriy etgani bois abituriyentlar sonini jalb qilish bo'yicha ba'zi davlat universitetlaridan ustun kelmoqda. Masalan, Toshkentdagi nodavlat universitetlardan biri 2022–2023-o'quv yilida 5 800 nafar talabani qabul qilgan, bu esa mazkur universitetning agressiv va professional marketing strategiyasini qo'llaganini ko'rsatadi.

Marketing faoliyatini samarali yo'lga qo'ygan OTMLar quyidagi natijalarga erishgan:

- Brend tan olinishi oshgan: veb-sayt, ijtimoiy tarmoqlar, videoroliklar va auditoriyaga moslashtirilgan kontent orqali iste'molchilar e'tiborini jalb qilishga muvaffaq bo'lgan.

- Xalqaro talabalarni jalb qilish: marketing strategiyasi doirasida ingliz tilida alohida sahifalar ochilgan, qabul va grant shartlari soddalashtirilgan. Natijada, 2024-yilda O'zbekistonga o'qish uchun kelgan xorijiy talabalar soni 6 200 nafardan oshgan, bu ko'rsatkichning 21 foizi nodavlat OTMLar hissasiga to'g'ri keladi.

- Bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichi yaxshilangan: marketing bo'limlari bitiruvchilar bilan aloqa platformalarini shakllantirgan, bu esa OTM imidjiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

Statistik tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, samarali marketing strategiyasi joriy qilingan OTMLarda abituriyentlar soni o'rtacha 25–40 foizgacha, ta'lim xizmatlaridan tushgan daromad esa 35–50 foizgacha oshgan. Shu bilan

birga, marketing faoliyatining past darajada tashkil etilgan muassasalarda abituriyentlar sonining kamayishi, bitiruvchilarning ishga joylashishidagi uzilishlar, ijtimoiy tarmoqlarda OTM faoliyati haqida salbiy fikrlarning ko'payishi kuzatilmoqda.

2023-yilda Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi hamkorligida tuzilgan hisobotda keltirilishicha, OTMlarning 60 foizi marketing bo'limiga ega bo'lsa-da, ularning atigi 27 foizi strategik yondashuv asosida ishlaydi. Bu esa marketing faoliyatini rivojlantirishda metodik baza, malakali mutaxassislar va zamonaviy vositalarga ehtiyoj borligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi natijalarni ajratib ko'rsatish mumkin:

- Oliy ta'lim xizmatlari bozorida barqaror o'sish kuzatilmoqda, bu esa OTMlar o'rtasida raqobatni kuchaytirmoqda.
- Samarali marketing strategiyalari ta'lim sifati, abituriyentlar oqimi, xalqaro hamkorlik va daromadlar strukturasi bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.
- Marketing bo'limining ichki imkoniyatlari (xodimlar malakasi, byudjet, tahlil vositalari) OTMning brend pozitsiyasi va imidjini belgilovchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.
- Marketing faoliyatini axborot texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish raqobat ustunligini ta'minlaydi: bu CRM, raqamli reklama, ijtimoiy tarmoqlar orqali auditoriyani segmentatsiyalash, real vaqt rejimida monitoring yuritish imkonini beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olingan ma'lumotlarni tahlil qilish asosida oliy ta'lim muassasasining marketing faoliyatini yanada rivojlantirish va takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Marketing faoliyati samaradorligini baholashdagi asosiy masalalardan biri — bu marketing bo'limining oliy ta'lim muassasasi tashkiliy tarkibidagi o'rni va roli, shu jumladan boshqa tarkibiy bo'linmalar bilan o'zaro munosabatlarining faoliyat yo'nalishlari ro'yxatini, ularning to'liqligi va murakkabligini aniqlashdan iboratdir. Shunga muvofiq, marketing faoliyatini tashkil etish samaradorligini quyidagi mezonlar yig'indisi orqali baholash maqsadga muvofiq: birinchidan, marketing bo'limining professional faoliyatni amalga oshirishi — raqobatchilarni o'rganish, iste'molchilarni tadqiq etish, ta'lim faoliyatini boshqarish, ta'lim xizmatlari va dasturlarining yangi g'oyalarini ishlab chiqish, xizmatlarga narx belgilash, ta'lim xizmatlarini ilgari surish va samarali sotuvni tashkil etish, marketing strategiyasini ishlab chiqish; ikkinchidan, marketing bo'limining ichki muhiti — marketing bo'limi xodimlarining malakasi va professionalligi, marketing xarajatlari tarkibi, marketing bo'limini moliyalashtirish usullari. Oliy ta'lim muassasasida marketing boshqaruvini tashkil etishni ob'yektiv baholash, marketing bo'limining mavqeini va uning ishbilarmonlik faolligi darajasini aniqlash imkonini beradi.

Oliy ta'lim muassasalarida marketingni boshqarishni tashkil etishga doir hozirgi shakllangan yondashuvlar quyidagilardan iborat: o'quv jarayonini boshlash, o'tkazish va yakunlash davrida xaridor va ta'lim xizmati hamda mahsulotning iste'molchisi sifatida iste'molchi rolining va marketing pozitsiyasining dinamikasi; strategik segmentatsiya matritsasi va turli o'lchamdagi ta'lim bozorlaridagi talab xususiyatlari; universitet marketing faoliyatini marketingni boshqarish rejimida tashkil etish (subyektlar, obyektlar, usullar); zamonaviy universitet marketingini boshqarishning axborot funksiyasi (ta'rifi, obyektlari, mazmuni va amalga oshirilishi); universitetning marketing axborot tizimi (o'quv mahsulotini taqdim etish uchun uzoq operatsion sikl sharoitida amalga oshirish va ishlash xususiyatlari); universitet marketingini boshqarish jarayonida o'zaro ta'sir o'tkazish potensialiga ega bo'lgan maqsadli mijozlar guruhlar uchun marketing tadqiqotlarini tashkil etish.

Universitetda bitiruvchilar segmenti uchun marketing faoliyatini tashkil etish — bo'lajak ta'lim oluvchilarning alohida ehtiyojlari, motivatsiyasi va xatti-harakatlarini e'tiborga olgan holda, moslashtirilgan yondashuvni o'z ichiga oladi. Ushbu segmentni samarali yo'naltirish va jalb qilish uchun strategik yo'nalishlar sifatida quyidagilar tavsiya etiladi: bitiruvchilar segmentatsiyasi, noyob qiymat taklifini ishlab chiqish, karyera natijalari, moslashuvchanlik va qo'llab-quvvatlash kabi yo'nalishlar. Tashkiliy masalalar orqali hamkorlik yo'nalishlari sifatida esa quyidagilar belgilanadi: abituriyentlar bilan ishlash, raqamli marketing strategiyalaridan foydalanish, oflayn marketing faoliyatini amalga oshirish, qabul bo'yicha yordam va ko'rsatmalarni yo'lga qo'yish zarurati.

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, oliy ta'lim muassasalarida marketing menejmentining mohiyati iste'molchilarning xatti-harakatlarini uning barcha bosqichlarida, shu jumladan ta'lim muassasalariga bo'lgan talabni shakllantirishdan boshlab, yakuniy jarayonlar — bitiruvchilar bilan ishlashgacha bo'lgan davrni to'liq qamrab olishi lozim. Bugungi sharoitda zamonaviy tashkilotlarning marketing menejmenti, avvalo, makro va mikro muhitning o'zgaruvchan marketing omillari tizimida korporativ subyektning raqobatbardoshligi va raqobatbardosh barqarorligiga qaratilgan bo'lib, bu yo'nalishda korporativ raqobatbardoshlik yadrosini shakllantirish, yaxlit ijtimoiy va axloqiy marketing hamda korporativ yondashuvni hisobga olgan holda, marketing tizimida uzoq muddatli, muntazam va o'zaro manfaatli munosabatlar rivojlanishini ta'minlaydigan

креатив marketing vositalarini ishlab chiqish barcha ta'lim oluvchilar segmenti uchun alohida yondashuvda tashkil etilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – Toshkent: “Xalq so'zi” gazetasi, 2020-yil 25-yanvar. Manba: www.press-servise.uz.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ–2909-sonli qarori. – Toshkent, 2017-yil 21-aprel. Manba: <http://press-servis.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining “OTMlarida marketing xizmati faoliyatini takomillashtirish, bitiruvchilarni ishga taqsimlash jarayoni nazoratini kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi 48-sonli buyrug'i (1,2-ilovalar). – Toshkent, 2007-yil 10-mart. Manba: www.lex.uz.
4. Дойль П. Маркетинг-менеджмент и стратегии. – СПб.: Питер, 2002. – С. 55.
5. Pearce J. A., Robinson R. B. Strategic Management [Стратегический менеджмент]. – 12 ed. – СПб.: Питер, 2013. – 560 с. – С. 16.
6. Алмакучуков К. М. Технологии управления маркетингом в вузе // Высшее образование Кыргызской Республики. – 2008. – № 2/12. – С. 44–50.
7. Axunova G. O'zbekistonda ta'lim xizmatlari marketingi muammolari: Monografiya. – Toshkent, 2005. – 244 b.
8. Nazarova D. Ta'lim xizmatlari marketingida axborotni boshqarish // Jamiyat va boshqaruv. – 2010. – № 3. – B. 65–67.
9. Набиев Д. Совершенствование управления маркетингом образовательных услуг в условиях модернизации экономики. Автореф. ... докт. экон. наук. – Ташкент, 2009. – 48 с.
10. Ochilov A. O. Malakali kadrlar tayyorlashda marketing xizmati // Jamiyat va boshqaruv. – Toshkent, 2007. – № 3. – B. 56–58.
11. Очилов А. О. Маркетинг в сфере высшего образования // Экономика и финансы. – Москва, 2009. – № 3 (156). – С. 64–65.
12. Kotler & Fox. – 1995. – 44 b.
13. Abdullaev O. va boshqalar. Marketing strategiyasining asosiy yo'nalishlari. – T.: NIMP, 1999. – 25 b.
14. Kahhorov O. S. Oliy ta'lim muassasalari marketing faoliyati samaradorligini boshqarish // “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. – № 6, 2019-yil noyabr–dekabr. – B. 141.
15. Раджабова Г. У. Защита прав частных предпринимателей и роль малого бизнеса в инновационной экономике // Web of Scholar. – 2018. – Т. 3. – № 3. – С. 35. www.scientificprogr.
16. Котлер Ф. Маркетинг 4.0. Разворот от традиционного к цифровому. Технологии продвижения в интернете. – М.: Эксмо, 2017. – 103 с.
17. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. – СПб.: Питер, 2004. – 496 с. – С. 25.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
